

Ishaja vsak dan razen sobot, nedelj
in praznikov.
Issued daily except Saturdays,
Sundays and Holidays.

LETO—YEAR XXXI. Cena lista je \$6.00. CHICAGO, ILL., PONDELJEK, 3. JANUARJA (JAN. 3), 1938. Subscription \$6.00 Yearly. ŠTEV.—NUMBER 1.

Japonski letalci napadajo glavno mesto južne Kitajske

Bombe ubile več sto ljudi in razdejale veliko številno poslopj. General Kaišek resigniral kot predsednik eksekutivnega sveta kitajske centralne vlade. Vodja kitajske organizacije, ki je sodelovala z japonskimi avtoritetami, umorjen v Šanghaju

Kanton, 3. jan.—Japonski letalci so včeraj napadli kitajska letališča, skladišča municije in železniške proge v okolici Kantona z bombami, ki so ubile več sto ljudi. To je bil že drugi napad na mesto in okolico v zadnjih dveh dneh.

Hankov, 3. jan. — General Chiang Kaišek je včeraj resigniral kot predsednik izvršnega sveta kitajske osrednje vlade. H. H. Kung je bil imenovan za novega predsednika. Wang Chung-hui pa za podpredsednika. Kung je bankir in svak diktatorja Kaišeka.

Šanghaj, 1. jan. — Japonski letalci so napadli Kanton, glavno mesto južne Kitajske, z bombami, ki so ubile in ranile veliko število civilnih prebivalcev in razdejale čez dvajset poslopj. Letalci so vrgli nekaj bomb tudi na dve ameriški loži. Trideset letalcev je uprizorilo napad in bombe so napravile največjo škodo v industrijskem distriktu Kantona. Nadaljnja grupa japonskih letalcev je navahala na Sian, glavno mesto provincije Šensi v centralni Kitajski, in na Sučov, kjer je križišče Nanking-Tientsin železnice.

Kitajci bežijo iz Tsinana, glavne mesta provincije Šantung, in iz Tsingtaja, pristaniškega mesta te provincije, proti kateremu prodirajo japonske vojaške kolone. Kitajska policija v Tsingtaju je postrelila več oseb, ki so plenile trgovine in uničevale poslopja.

Prve japonske čete so dosepele v Šangjo, ki je oddaljen od Tsingtaja okrog sto milj. Kitajska armada, kateri poveljuje general Ju Hsueh-čung, se je umaknila proti zapadu, kjer se je zapletla v bitko z Japonci.

General Hsueh-čung je pustil okrog tisoč vojakov v Tsingtaju, kjer rušajo poslopja z dinamitom in požigajo tovarne, skladišča in pristanišča ter japonske trgovine. Kitajci so uvideli, da ne bodo mogli preprečiti japonske okupacije Tsingtaja, zato razbijajo poslopja, da bodo Japonci dobili same razvaline.

Večje število ameriških državljancev je dospelo v Šanghaj na topničarki Sacramento, ostali pa se bodo ukrcali na dve drugi bojni ladji, ki sta še v pristanišču. Ameriški konzul je pozval vse, naj se umaknejo na varno.

V Šanghaju je bil umorjen Lo Pahong, vodja organizacije, ki je nedavno naznanila, da bo kooperirala z japonskimi avtoritetami pri rehabilitaciji mesta. Pahong je ustrelil neki kitajski nacionalist v francoski koncesiji v Šanghaju. Pahong je bil ustanovitelj postojanke Katoliške akcije v Šanghaju in je simpatiziral z Japonci.

Peiping, Kitajska, 1. jan. — General Seiči Kita, načelnik japonske vojaške posadke, je naznanil formiranje provizorične kitajske vlade v Peipingu, pod katero območje bosta spadali provinci Čahar in Šansi. Ta vlada bo pod japonsko kontrolo. Daje je v načrtu, da se tej administraciji pridruži federacija mongolskih provinc. Kita je dejal, da bo tokijska vlada kmalu priznala peipingski režim.

Srdite bitke za posest Teruela

Lojalisti obdržali obrambne pozicije

Barcelona, Španija, 3. jan.— Kljub silnim snežnim viharjem, se vroče bitke za posest Teruela nadaljujejo. Zadnje vesti iz fašističnih virov so se glasile, da so uporniki ponovno okupirali mesto, dočim španska vlada trdi, da so bili vsi fašistični naskoki na obrambne postojanke lojalistov odbiti. Uporniki še niso prodrli v mesto, ki so ga vladne čete zasledile pred dvanajstimi dnevi.

Hendaye, Francija, 1. jan. — Lojalisti so razbili utrdbe, v katerih so se zabarikadirali fašisti pod paldcu Teruela, z dinamitom. V teh je bilo okrog tri tisoč vojakov in slično število civilistov in večina je našla smrt pod razvalinami.

Španske čete so dobile veliko zalogo srebra pod razvalinami španske banke, v katero so se zatekli fašisti in katero so lojalisti razbili z dinamitom. Okrog podrtin so takoj postavili straže, da preprečijo plenitve.

Vest iz fašističnega vira se glasi, da so uporniki prodrli skozi obrambno črto, ki so jo zasedli lojalisti na zapadni strani mesta po okupaciji Teruela. V naskokih na lojalistične pozicije so sodelovala fašistična bojna letala. Uporniki so zasedli vas Campillo po vroči pitki. Fašistično poročilo dostavlja, da je v tej bitki padlo čez tisoč lojalistov, odkar pa je general Miguel Aranda odredil ofenzivo, da iztrga Teruel iz rok lojalistov, znašajo izgube slednjih okrog 6000 mrtvih in ranjenih.

Vladni komunikacije priznava, da so fašisti zavzeli nekatere postojanke, zanika pa poročila glede števila ubitih in ranjenih. Vojne operacije so zdaj v teku ne samo na teruelški, temveč tudi na drugih frontah. Srdite bitke se vršijo v bližini Huesca, Pueble, Alborna, Sarinene in Colone.

Madrid, 1. jan. — Pristaši španske ljudske vlade, ki so se skrivali v podzemskih hodnikih pod Teruelom, ko je bilo mesto še v rokah fašistov, so dospeli v Madrid. Povedali so, da so večkrat tvegali življenje, ko so iskali informacije o gibanju ljudske armade.

Enajst milijonov brezposelnih v Ameriki

Washington, D. C., 2. jan. — V sredi novembra je bilo 10.870.000 brezposelnih delavcev v Združenih državah. Tako se glasi poročilo, ki ga je John D. Biggers, administrator štetja brezposelnih, včeraj predložil predsedniku Rooseveltu. Arma da brezposelnih je danes mnogo večja, kar je Biggers tudi priznal. Po izjavi delavske tajnice je 570.000 delavcev izgubilo službo v novembru. Slično število delavcev je bilo odslovljenih v decembru, kar pomeni, da je zdaj v Ameriki skoro dvanajst milijonov delavcev brezposelnih.

Domače vesti

Obiski
Chicago. — Gl. urad SNPJ in uredništvo Prosvete je 30. decembra obiskal Frank Kraševc iz Sheldona, Wis. Drugi obiskovalec v petek je bil James Tomšič iz Strabana, Pa.

Nov grob v Chicagu
Chicago. — Zadnji teden je umrla rojakinja Mary Švigelj. Podlegla je operaciji po dolgi bolezni in tu zapuščila sedem otrok, dva brata in sestro. Drugih podrobnosti vir nima.

Nov grob v Penni
Fenelton, Pa. — Tu je pred kratkim umrl Jos. Muic, star 62 let in doma iz Pudo pri Ložu na Notranjskem. V Ameriki je bil 33 let in tu zapuščila sina in hčer, v Clevelandu pa sestro. Bil je član JSKJ.

Vesti iz Minnesote
Minneapolis. — V tukajšnji bližini je pred nekaj dnevi umrl slovenski župnik Anton Mikš, doma od Vrhnike, ki je bil v Ameriki od leta 1891. — V McKinleyju je umrla Terezija Lestič, stara 47 let. Zapuščila moža, tri hčere in tri sestre. — Pri avtni nesreči dne 24. decembra je bil lahko pobit Anton Kokelj iz E-veletha.

Iz Pennsylvanije
Strabane, Pa. — Albert Florjančič st., član in ustanovitelj društva 188 SNPJ, se nahaja v General hospitalu v Canonsburgu, kjer je bil operiran na kili.

Milwaukee novice
Milwaukee. — Zadnje dni sta se poročila John Pečovnik in Frances Remšak. — V bližnjem Sheboyganu so se zaročili Jos. Rupar in Pauline Virant ter Andrej Simolka in Adele Markovič.

Nov grob v Ohlu
Bridgeport, O. — Dne 28. dec. je tu umrla Alojzija Kotar, stara 62 let in doma iz Kostanjevice na Dolenjskem. Bila je članica društva 18 SNPJ in zapuščala družino.

Nov grob na zapadu
Seattle, Wash. — Dne 26. decembra je tu umrl John Petrič, star 70 let in rojen v Suhorju pri Metliki v Beli Krajini. Bil je član SNPJ 32 let. Zapuščala družino.

Sodnik prepovedal piktiranje tovarne
Newark, N. J. — Okrožni sodnik R. Berry je prepovedal piktiranje tovarne Canter Furniture Co., kjer je unija pohištvenih delavcev oklicala stavko. Ta sodnik je nedavno proglasil vse stavke, katerih cilj je zaprt delavnica, za nelegalne.

Naciji zvišali podporo družinam

Novoletno darilo velikim družinam

Berlin, 1. jan. — Nacijske avtoritete so naznanile, da bodo družine z velikim številom otrok dobile dodatno podporo iz sklada \$108,000,000, ki je bil določen v te svrhe, v tem letu. Vsem staršem, ki imajo tri in več otrok, je bila zvišana podpora. Vlada bo črpala denar iz brezposelnostnega sklada, ki izkazuje prebitke zaradi padca števila brezposelnih.

Doslej je vsaka delavska družina, katere poglavar ni zažluzil več ko \$480 na leto, dobila \$4 na mesec za vsakega petega in nadaljnega otroka pod šestnajstim letom starosti. Mesečna podpora bo zdaj zvišana od pet do osem dolarjev.

Delavec, ki ima deset otrok in je doslej prejemal \$24 na mesec od države, bo zdaj prejemal \$56 na mesec.

Velike poplave na severozapadu

Reka Columbija prestopila bregove

Seattle, Wash., 1. jan. — Silni deževni nalivi v zadnjih dneh so povzročili veliko škodo. Voda je zalila nizine, ko so potoki in reka Columbia prestopili svoje bregove. Več mest in vasi je zalila voda in jih izolirala.

Vode so tudi razjedle hribe in povzročile plazove. Plaz zemlje je zasul progo Canadian National železnice pri Coneretu, Wash., in ustavil promet. Dash Point in Browns Point, predmestji Tacome, sta pod vodo.

Voda je zalila nizine ob reki Columbij in Vancouverja, Wash., do Salema, Ore., in jih izpremenila v jezera. Podria je več nasipov in jezov ob reki in napravila veliko škodo.

Znanost odkrila "elektronsko džunglo"

Indianapolis, 31. dec. — Najnovejša raziskovanja atomskih in elektronskih sistemov, ki so bila izvršena v laboratorijih univerze v St. Louisu in o katerih je bilo te dni poročano na zboru Ameriške zveze za pospeševanje znanosti, so odkrila presenetljivo domneva, da je na dnu vse materije ali snovi elektronska džungla, v kateri "divji" elektroni skačejo sem in tja brez reda in smotra. Stara teorija, da sta le dve vrsti elektronov, pozitivnih in negativnih, se razblinja v nič, ko so fiziki dognali, da je doslej znanih najmanj 1800 vrst elektronov in vse te vrste se razlikujejo po težji.

KROJAŠKA UNIJA O POLOMU MIROVNIH POGAJANJ

Indirektno oboja obe v sporu zapleteni skupini

KAJ STORI ČLANSTVO?

New York. — Krojaška unija International Ladies' Garment Workers, včlanjena v CIO, smatra polom mirovni pogašanji med Ameriško delavsko federacijo in Odborom za industrijsko organizacijo za veliko tragedijo. Svoje stališče glede tega važnega vprašanja navaja v uvodnem članku svojega glasila Justice.

Ta unija pravi, da je že izgledalo, da bo prišlo do poravnave konflikta, ker sta se pri pogašanjih obe stranki sporazumeli glede vprašanja industrijskega unionizma v masnih industrijah; kakor tudi glede omejitve moči eksekutive ADF z ozirom na suspendiranje unij med konvencijami. Ta moč bi ji bila odvzeta.

Glede vprašanje priključitve CIO k federaciji pravi ta krojaška unija, da bi bilo lahko rešeno, ako bi bila volja za to na obeh straneh. "Vsem praktično mislečim ljudem se je ta stvar videla je vprašanja tehnike in metode, ne pa principa. Izgledalo je, da bi bili z dobro voljo, stvarnostjo in posvečenostjo lahko rešeni vsi problemi v razmeroma kratkem času," pravi unija.

"Na nesrečo pa se je izkazalo, da ni bilo volje in odločnosti za izravnavo te tragone in drage kontroverze. Najbolj značilno je to, da v zadnjih štadijih skrahiranih pogašanji ni bilo časasno odloženo vprašanje priključitve unij CIO in ADF in se skušalo najprvo rešiti problemov jurisdiksijskih odnosov med novimi unijami CIO in ADF, kar se je nam zdelo logično, marveč je bilo vse skupaj vrženo skozi okno. Takega postopanja bi nobena dobro misleča oseba ne mogla smatrati za "izdajstvo" ali "dezertacije" s katerekoli strani.

"Ne moremo si misliti, da je kakšna skupina unionistov bolj poparjena vsled žalostnega rezultata pogašanji kakor je članstvo naše unije. Naša unija se ni pridružila gibanju CIO iz motivov, da bi kaj pridobila ali vsled lastnih interesov. Pridružili smo se mu vsled principov in idealizma gibanja, vsled tega, ker smo bili globoko zainteresirani, da se dokaže umešnost industrijskega unionizma v masnih industrijah in možnost organiziranja milijonov delavcev v teh industrijah.

"V boju za ta kardinalni princip je naša unija sodelovala lojalno in z vsem srcem. V marsikateri stvari smo bili uspešni."

Stavkovni val še vznemirja Francijo

Rudarji in živilski delavci zastavkali

Pariz, 1. jan. — Stavkovni val, ki ograža obstoj ljudske fronte, je zdaj zajel premogovno industrijo v severni Franciji. Čez tisoč rudarjev je zastavkalo v Valenciennesu v premogovniški kompaniji Anzin v znak protesta, ker je odpustila nekaj rudarjev. Bojazen je, da se bo stavki pridružil 16,000 rudarjev v tem distriktu. Notranji minister je poslal na pozorišče stavke posredovalce, da ustavijo raztegnete konflikte.

Rudarska stavka je sledila poravnavi stavke transportnih in mestnih uslužbencev v Parizu, v kateri je bilo zavojevanih okrog 120,000 delavcev. Nadaljnja stavka, ki jo je vlada poravnala, je bila stavka razvalničev časopisov v Parizu. Pod kakšnimi pogoji je bila ta stavka končana, še ni znano.

V stavki so zdaj skladiščni, živilski in kavčukarski delavec. Zdj ugibajo, ali se bo vlada poslužila silnih metod, da poravnava to stavko, kakršnih sb je v stavki mestnih uslužbencev. Poravnava stavke je izsilila z novo o mobilizaciji delavcev. Ker so skoro vsi uslužbenci bivši vojniki, jih je nameravala poklicati pod zastavo in podvreči vojaški disciplini, da tako zlomi odpor.

Zadnje poročilo se glasi, da premier Chautemps ni dal nobenih obljub stavkarjem. Zapretil je z mobilizacijo predno so mogli komunisti, ki so podprli stavko, priti na dan z izgovorom, da je sodelovanje z vlado ljudske fronte nemogoče. Marx Dormoy, notranji minister, je zavrnil drugačne stališče nego premier, kar dokazuje njegova izjava, da bo skušal pregovoriti člane mestnega sveta, naj zvišajo mezde transportnim delavcem in mestnim uslužbencem.

Nova protisovjetska zarota odkrita

Armenija se hoče odcepiti od Sovjetske unije

Moskva, 1. jan. — Osem uradnikov v sovjetski socialistični republiki Armeniji je bilo obtoženih, da so skovali zaroto, da se Armenija odcepi od sovjetske Rusije. Armenija, ki je bila proglašena za sovjetsko republiko 1. 1921, naj bi prišla pod projektor neke kapitalistične države.

Vest o aretaciji in obtožbi zarotnikov je objavil komunistični list, ki izhaja v Erevanu, glavnem mestu Armenije. Ta tudi napoveduje nadaljnje aretacije uradnikov, ki so osumljeni zveze z zarotniki.

M. I. Rizhkov, asistent Nikolaja Žezova, načelnika sovjetske tajne policije, je bil imenovan za upravitelja ruskega lesnega trusta. Rizhkov je nasledil V. I. Ivanova, ki ga je sovjetska vlada odstavila 22. decembra na obtožbo zanemarjanja svojih dolžnosti.

Druga vest potrjuje dejstvo, da je bil Boris Podolski, sovjetski poslanik v Litvinski, pozvan v Moskvo. Za njegovega naslednika je bil imenovan P. N. Kravpivtzev.

Soferji zapretili z oklicem stavke

Philadelphia, Pa. — Unija voznikov taksijev je zapretila s stavko v znak protesta proti kompaniji, katero je obdružila kranjska sklenjene pogodbe. R. Austin, predsednik unije, je odredil glasovanje glede oklica stavke.

RUMUNSKI FAŠISTI NAPOVEDALI VOJNO ŽIDOM

Vlada naznanila izvajanje protizidovskega programa

BERLIN POZDRAVLJA FAŠISTIČNI REŽIM

Bukarešta, Rumunija, 1. jan. Napoluradna vest se glasi, da bo tri dni stara fašistična vlada, kateri načeluje premier Oktavijan Goga, pričela z drastično protizidovsko gonjo. Goga je prijatelj nemškega diktatorja Hitlerja, ki je tudi velik sovražnik židov.

Protizidovski ukrepi, izmed katerih bo vlada pričela nekatere takoj izvajati, določajo:

Odstranitev vseh židov iz vladnih služb, konfiskacija židovske lastnine, odvzete državljanstvih pravic vsem židom, ki so prišli v Rumunijo po 1. 1922; preklere likerskih dovoljenj, kar pomeni, da ne bo smel noben žid imeti gostilne in prodajati opojnih pljč. Zveze med židi in rumunsko časopisno agencuro bodo pretrgane.

Da podpre svoj režim, je Goga pričel mobilizirati privatno policijsko armado 300,000 moč. Vsi bodo nosili uniforme z znakom svastike. V Rumuniji je okrog 1,200,000 židov, proti katerim so naperjene vladne odredbe. Trije časopisi — Adeverul, Dimineata in Lupta, ki so bili naklonjeni židom, so bili suspendirani.

Fašisti so prišli na krmilo po vplivnem porazu liberalne stranke, katere vodja je George Tarescu. Slednji je podal ostavko kot premier, ko ni njegova stranka dobila večine pri volitvah, ki so se vršile 20. decembra.

Ministrski predsednik Goga je naslovil apel ljudstvu, naj podpira rumunsko dinastijo, Karola in njegov režim.

Dunaj, 1. jan. — Vest iz Bukarešte pravi, da bo Magda Lupescu, priležnica rumunskega kralja Karola in židinja, odpotovala iz Rumunije. Šla bo v drugo državo, kjer bo ostala, "dokler se politična situacija v Rumuniji ne izboljša." Novi rumunski premier Goga ji je po svojem zastopniku svetoval, naj se umakne iz Rumunije.

Berlin, 1. jan. — Dejstvo, da je Rumunija dobila fašistični režim, je bilo sprejeto z veseljem na znanje v nacijskih krogih. Ti so pozdravili naznanilo, da je Goga postal rumunski ministrski predsednik. Iz tega sklepajo, da bosta Rumunija in Nemčija kmalu sklenili vojaški pakt, ki pomeni ojačanje fronte fašističnih držav v Evropi. Naciji so tudi veseli, ker je Goga napovedal vojno židom.

Rim, 1. jan. — Italijanski tisk poje slavo novega rumunski vladi. Rumunija je postala fašistična država in časopisje s tem v zvezi opozarja javnost na Mussolinijevo napoved, ki jo je izrekel pred nekaj meseci, da bo sedanjemu stoletju znano v zgodovini kot fašistično stoletje.

Mussolini toži za propadli ameriški ček

Washington, D. C., 1. jan. — Mussolini je po italijanskem konzulu v Newarku, N. J., vložil tožbo proti tamošnji banki, ki je zaprla vrata. Pred več tedni so Italijani v Newarku zbrali \$350 za Mussolinija in ta denar mu je bil nakazan po čeku, ki se je glasil na D'Auria Bank & Trust Co., toda ta zavod je bankrotiral še predno je Mussolini prejel ček. Ker je vlada jamčila za to banko, bo Mussolini zdaj prejel denar od federalne zavarovalnice.

Tom Mooney, ki je bil star 55 let 8. decembra, še vedno upa, da ga bo organizirano delavstvo rešilo iz zapora, v katerem je že 21 let kot žrtve omreženja.

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODOBNE JEDNOTE

Organ of and published by the Slovene National Benefit Society

Narodna in Zdravna družava (Ivan Činčaga) in Kanado \$2.50 na leto, \$2.50 na pol leta, \$1.50 na četrti leta; in Činčaga in Činčaga \$1.50 na leto, \$1.50 na pol leta, \$1.00 na četrti leta.

Subscription rates for the United States (except Chicago) and Canada \$2.50 per year, Chicago and Canada \$1.50 per year. Single copies \$0.50 per year.

One copy sent free to members.—Reprints of articles in Slovenian and English will not be returned. Other reprints, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Member of the Federated Press

138

Detem v obliki, na primer (Nov. 30, 1937), poleg vsakega imena na naslovni strani, da vam je s tem datumom postala stalna. Ponovilo je prebrano, da se vam list ne ustavi.

Lep "ameriški način"!

Pred nekaj dnevi je La Follette senatni osek, ki preiskuje kršitve civilnih svobod, objavil svoje poročilo o vohunstvu v ameriških industrijah.

To je vsekakor prva tiskovina, ki je zdaj izšla iz urada federalne tiskarne v Washingtonu, katere se čita kot kakšen—detektivski roman. Ampak to ni "roman" za kratkočasje, temveč resnična slika, ki je tako grozna, da je skoro neverjetna. Poročilo La Follettejevega preiskovalnega odseka opisuje na drobno sistem špi-onstva, ki ga vzdržujejo industrijski magnatje z namenom, da diskreditirajo in ubijejo vsako samostojno unijako gibanje med delavci v Združenih državah.

Seznam industrijskih korporacij in manjših družb, katere redno uposljujejo in plačujejo vohune v delavskih unijah, obseza v tem poročilu okrog 30 strani drobnega tiska. Uključene so do malega vse večje ameriške korporacije. Malo, zelo malo je večjih družb v Ameriki, ki se še niso poznale tako globoko, da bi se poslužile špionaže proti organiziranim delavcem.

La Follettejev osek omenja neko špi-ončno agenturo, ki je oskrbela industrijske barone s 304 vohuni, ki so pristopili k delavskim unijam. Ti špi-oni v unijah so bili tako aktivni in agresivni, da je bilo okrog sto izvoljenih v odbore in eden je celo prišel do glavnega podpredsednika svoje unije.

Med špi-oni v unijah je bilo 14 krajevskih predsednikov, 20 tajnikov, 10 blagajnikov in podpredsednikov ter 14 zapisničarjev. Tucat špi-onov je celo bilo poslovnih zastopnikov (business agents) in organizatorjev unij! Naloga vseh teh unijskih odborov, ki so vohunje v unijah, da—kot se glasi poročilo La Follettejevega preiskovalnega odseka—"da izvohajo vse tajnosti unije, prepričajo ali ukradejo zapisnike, pomagajo spraviti aktivne člane na črno listo ... hujakajo člane unij k prezgodnjim ali nepravilnim stavkam in izvajajo krvave izgrede v teku stavke ..."

Da so špi-oni v unijah to delo tudi vestno vršili in potegnili v svoje mreže in v kašo markaterega nainnega "revolucionarja" med delavci—so pokazale številne stavke v zadnjih dveh letih.

Delavci, ki so drugače pošteno, toda zelo goreči, so najprej žrtve teh špi-onskih provokatorjev. Preveč so slepi in zaverani, da bi mogli spoznati v svojih "voditeljih" in "svetovalcih"—navadne kompanijske špi-one.

Na drugi strani imamo zdaj novo potrdilo o moralni proposti ameriškega kapitalizma. Kapitalistična trobila so navadno najglasnejša, kadar je treba pripetati delavskim unijam in njihovim pravi voditeljem krivdo kakršnegakoli hudodelstva, čeprav je v večini primerov ves delavski "zločin" v tem, da se energično branijo pred nasilnimi in ubojniki.

Kaj pa naj rečemo o industrijskih magnatih, ki sistematično trošijo stotine dolarjev za špi-one in provokatorje zločinskih dejanj, ki so potem pripisana delavcem? Kaj naj rečemo o dobrih krščanskih delodajalcih, ki se v svoji slepi strasti do profita poslužijo najpoglednejših sredstev za uničenje delavskih organizacij in poštenih delavskih voditeljev?

Blufarski kapitalistični tisk neprenehoma poudarja "ameriški način" (the American way) gospodarstva, politike in poravnavanja konfliktov.

Sramoten špi-onski sistem, ki ga je zdaj razgalil La Follettejev senatni osek, je najlepše pokazal, kakšen je ta "ameriški način". Prav nič se ne razlikuje od gangsterskih in raketirskih načinov zločinskega elementa v ameriških vele-mestih!

Ampak če organizirani izkoriščevalci in njihovi intelektualni hlapčoni na vrhu ameriške družbe verjamejo, da svetemu namenu lahko služijo tudi najpoglednejša sredstva—niso oni še vsa Amerika, vse ameriško ljudstvo. V Združenih državah je na tisoče in milijone poštenih ljudi, ki se zgražajo nad vso to gnusobo.

Delavski boj mora biti pošten. Za vsako novo pravico, ki si jo delavci pribore, si morajo naložiti novo dolžnost in odgovornost. Ti pošteti delavci pa morajo poskrbeti, da bo čim prej konec teh raketirskih in hudodelskih razmer v najbogatejši državi na svetu. Raketirski gospodarski red, ki proizvajajo raketirstvo in zločinstvo na vrhu in na dnu—mora iti.

Glasovi iz naselbin

O sinu verskega fanatika

Milwaukee, Wis.—Kajev Tone ne je bil najstarejši sin družine, ki je štela 12 članov in je imela veliko posestvo. Tehtal je okrog 150 funtov, arednje velikosti fant, ki je hodil pošvedrano, njegova glava pa je vselej prišla na lice mesta prej ko njegove noge. Delal je na velikem očetovem posestvu od rane mladosti, kljub temu ga je oče sovražil, kajti oče je bil velik verski fanatik, medtem ko se je Tone nagibal k svobodni misli. Ko je Tone videl, da ga oče kljub njegovemu težkemu delu sovraži radi vere, je izgubil veselje do dela in zasovražil je svojega očeta, kar je bila pač čisto naravna posledica. To sovražstvo je tlelo med njima, Tone je doraščal in se očeta ni več bal, pa je večkrat prišlo tako daleč, da se bi skoro sprijela.

Tone se je držal cerkvenih zapovedi le toliko, da ni pobožno ljudstvo za njim s pratom kazalo, da je brezverec, največ pa radi tovarišije, ki se je med malo ob nedeljah zbirala v cerkvenih kotih. To je mašnika tako jezilo, da jih je šel kar sam preganjat. Ker pa to ni nič izdalo, je s prižnice grmel nad očete, naj svoje sinove krepko primejo, če ne drugače, za zgrda, da se ne bodo nikdar več med službo božjo potepali okrog cerkve. Ako se to ne zgodi, je zaprel v svoji gorečnosti mašnik, bodo gotovo pogubljeni in hudč jih bo v peku pekeli v peklenem ognju. Seveda, ko je stari Ka-jevec slišal te besede, je malo manjkalo, da mu ni iz glave padla še tista mala mrvice pameti, ki mu je še ostala v možganih. Pa je rekel ves v sveti jezi: "Pa glih moj sin mora biti taka živina. Sram me je pred Bogom in ljudmi, da sem oče takega otroka. Bolje bi bilo, da bi bil cerkni predno je zagledal luč sveta. Ti bom že pokazal, malo-pridne malopridni!"

Čimrje oče Ka-jevec prišel iz cerkve, se je takoj znesel nad Tonetom in ga obkladal z grdimi besedami, kakor fanatiki blaznež. Tone je molčal, oče pa je prijel za palico, da mu jih naloži po zadnji plati, kar pa se mu seveda ni posrečilo. Tone je bil spretnjši in je hitro prijel za palico, jo zlomil na kose in jo vrvel pred očeteve noge, naka se je umaknil.

Tone se je razvijal in doraščal. Blizal se je 24. letu in je del časa se je zanimal za dekleta, kar je pač pri mladih in zdravih fantih nekaj naravnega. Tako se je zgodilo, da si je izbral svojo izvoljenko in se nameraval oženiti. Četudi si z očetom ni stala bila prijatelja, je vendar upal, da mu oče nekega dne da posestvo, ker je bil najstarejši sin. Toda oče je imel mladega Toneta za velikega brezverca, zato je hotel, da njegovo posestvo ostane še nadalje pod vplivom katoliške cerkve. Tonetova ljubezen do deklet pa ni ostala brez posledic in nekega dne mu je neko dekle neznanilo, da postane mati, dasi to ni bilo tisto dekle, v katero se je zaljubil. Zato se je začel nje izgubiti tem bolj zato, ker je dvomil, da bi bil on kriv, ona pa se je trdno odločila, da bo njegova žena, kar se je tudi zgodilo, ker ga je v to prisilila. Prisljeni zakoni pa se navadno ne obnesejo. Poleg tega pa je bila ona versko navdahnjena, on pa svobodomislec. To je vodilo v neprestane prepire.

Kljub vsem tem neprilikom sta mlada zakonca vsako leto dala življenje novemu bitju. Potem si je Tone kupil malo hišico z majhnim posestvom, ki pa ni zadostovalo za preživljanje vedno naraščajoče družine, zato je moral jemati njive v najem. Delal je na njivah in hodil v dnine. Tako je šlo naprej, ko pride neko pomlad glas, da v Braziliji potrebujejo delavcev in vozina je zelo nizka. Tako je Tone odpotoval s skupino vačanov v Brazilijo v Sao Paulo na tamkajšnje kavine plantaže, kjer so jih izbirali kakor živino na semnju. Zaslutek je bil tako pičel, da je komaj zadostovalo za hrano. Delo je bilo naporno, pri obriranju kave so imeli oborožene čuvaje in razmere so bile skrajno slabe. Beg je bil torej težaven. Ko so se nekega večera

sprehajali po plantaži, je Tone izkoristil priliko in s plantaže pobegnul v Sao Paulo, kjer je bil na varnem. Čez dobre tri tedne je bil že doma, kmalu potem pa je odpotoval v Severno Ameriko, delal tri leta in precej zaslužil, nakar se je vrnil, si postavil lepo hišo in si uredil domačijo, potem pa spet čez veliko lužo. Kako se mu je godilo potem in kako se je nadaljevala njegova življenska pot, mi ni znano, ker sem sam odpotoval čez veliko lužo.

To je mala sličica iz proletarčevega življenja, ki pokazuje očetov verski fanatizem, njegova posledice in trnjevo pot mladosti, ki se je skušal sprostiti težkih spon kakor je pač najboljšje mogel in znal.

Joseph Ule.

Iz ene depresije v drugo

New Philadelphia, O.—Upam, da mi odmerite malo prostora za moje poročilo o tukajšnjih razmerah. Mislim, da se nisem oglasil v Prosveti že nad štiri leta. Vzrok je, ker imamo delavci pretrudne roke za planjanje in tudi smo preveč v skrbeh za naš vsakdanji kruh. Na splošno smo vsi delavci prizadeti enako že od leta 1930. Kot vidim, je napredno samo toliko, da smo v teh letih prišli iz ene depresije v drugo.

Kar se tiče razmer v tej okolici, to je v okraju Tuscarawasu, je z delom skoraj pod ničlo. Lončarski delavci (clay workers) so večinoma brez dela že dolgo časa; prav tako tudi je klarski in železarski delavci. Premogorovi so še prilično dobro obratovali od septembra do sredi decembra, zdaj pa smo tudi premogorji na psu.

V Prosveti sem čital par dopisov iz Luzerna o razmerah na trdem premogovnem polju. Pisal jih je Frank Vratarich od društva 204. Mislim, da ga osebno poznam od leta 1933, od desete redne konvencije SNPJ, kjer je bil kot delegat. Simpatiziram s tamkajšnjimi premogorji. Sploh pa se zdaj tudi tukaj nahajamo v sličnem položaju. Po mojem mnenju so take kompanije, kot jih omenja Vratarich, prodajale premog ceneje, zato so tudi bolj obratovali, dokler je šlo. Ko pa so videli, da bo stopil v veljavo tako zvani Guffeyjev zakon glede kontrole premogovne industrije oziroma cen premoga, so se pa lepo izgovorili, da ne morejo obratovati pod takimi pogoji. Naj poročam, kaj se je tukaj zgodilo.

Pri kompaniji, kjer delam kot premogar, smo bili 8. decembra obveščeni, da nam ne more izplačati našega zasluzka od 16. do 30. novembra. Tako smo prenehali z delom in 10. decembra imeli skupno zborovanje, to je člani dveh lokalnih unij UMWA. Na zborovanje so prišli tudi naši unijski uradniki ter Fred C. Loumisa, sin premogovnega operatorja D. P. Loumisa, kateri si je 22. decembra končal življenje v Cantonu, O. Kot je bilo poročano v tukajšnjih novinah, si je končal življenje valed obupanja, ker ni mogel dobiti \$70,000 posojila.

Na tem zborovanju 10. decembra so se premogorji in kompanijski zastopniki pogodili, da se z delom nadaljuje v rovih Wainwright, Blue Shaft in New Industry. Te rove obratujejo tri največje kompanije v tem okraju. Pogodili smo se, da gremo delati pod sledečimi pogoji:

Kompanije nam plačajo vsoto, katero smo zaslužili od 1. do 7. decembra, povprečno tri dni zasluzka, za prejšnjo pedo od 16. do 30. novembra pa dobimo nekakšne certifikate ali plačilne obveznice, ki se glase na ime kompanije — Ohio Block Coal Co.—s podpisom Fred C. Loumisa. To nam plačajo 24. decembra. Nadalje, da od 1. decembra delamo le polovični čas, to je vsaki drugi dan (delovnik pet dni na teden) in da dobimo plačo 9. januarja, in sicer polovico v denarju, polovico v kreditu ali plačilnih certifikatih. Enako tudi do 28. januarja.

Uganka je, kdo nam bo dal denar za naš zaslutek, ki je označen na belem papirju, in kako živeti z družino. Na ta način bi komaj zaslužili do \$15 na 14 dni ali do \$30 na mesec. Vožnja na delo me stane od 25 do 50 centov na dan, potem je račun za elektriko, plin, društveni asessment, da ne omenjam drugih vsakdanjih stroškov za življenje.

To vam je civilizacija v izokoli in v najbogatejši državi na svetu! Seveda so šteti le bogatini. Ako bi šteli tudi siromake, bi dosegli še večji rekord v naši tolika-opevani civilizaciji. No, če bo šlo tako naprej, bomo dosegli tudi ta rekord, namreč v naših izkušnjah.

Ravno sedaj je preteklo 30 let, od kar sem v Ameriki in amelo trdim, da mi gre zmerom na slabše. Človek si včasih misli, prej ko bi izginil s tega puklastega sveta, prej bi se rešil te mizerije in skrbi. Za delovno ljudstvo seveda to ni rešitev, marveč samomor. Rešitev za delavski razred kot tudi za posameznika je v borbi za boljše življenje in za socialni preobrat, kateri naj pomete s to gnilob kapitalistično družbo in jo nadomesti z družbo, v kateri bo gospodar delavec. Kadar se to zgodi, si bo delavstvo uredilo življenje tako kot bi moralo biti in kot bi bi tudi lahko bilo. Dasi vem, da do tega še ne bo prišlo, mogoče še ne pol stoletja, vendar si želim, da bi dočakal ta dan. Mislim, da so enakega mišljenja tudi drugi čitatelji in somišljeniki. Veselo novo leto vsem. Želim, da bi se dopisovalci pogosteje oglašali in agitrali za močnejšo SNPJ.

Michael Fisher, 484.

Dve sliki svetega businessa

Cleveland, O.—Blagor svetemu businessu, ker lahko svobodno izkoriščate nebo in zemljo. Oboje mu verno služi, vera in zemlja ter vse, kar je na nji in v nji. Ne samo na wallstreetskih konferencah, kjer se baranta za ogromne kupe denarja in za milijone proletarcev, ampak tudi v Clevelandu in vseh ostalih mestih se na vse načine ljudstvo izkoriščata, le da je business, vse za sveti business.

Ko sem zadnji teden hodil po mestu, sem marsikaj videl. V rešifnem uradu sem videl vse polno prosjačev izčrpanega ljudstva, ki so prosili za najpotrebnejše potrebščine. Sami so videli, da ljudje v resnici potrebujejo, kar prosijo, pa so jim kljub temu odklonili z izgovorom, da ni denarja, ga ni pa ga ni, četudi so nekateri dokazali, da ga je v tej deželi obilo in sredstva, da se ga lahko dobi. Toda oni trobijo že osem let eno in isto pesem: nimamo nič, ne damo nič, ne vemo nič, pomagaj si sam. Te je edini odgovor, ki ga so stradani reveži dobi od njih.

Šel sem tudi v urad WPA, in kaj sem tam videl? Isti prizor:

Allan S. Haywood, direktor CIO v New Yorku.

grupo izčrpanega ljudstva, ki je proslilo, naj mu dajo delo in skromni zaslutek.

Potem sem šel naprej po ulici. Kaj sem videl? Vse polno beračev, ki prosijo milodarov. Tu zvoni eden z zvoncem, tam igra nekdo na pihala, tretji tolče na boben. Iz vseh se sliši ista pesem: daj, daj daj. Pa sem si mislil: vse to vidim v eni najbogatejših držav na svetu. Rekel bi lahko, da je najbogatejša z berači, ne z denarjem, ako bi sodil po tej sliki. Šel sem naprej in naprej, dalje in dalje. Ogledoval sem izložbena okna in vidim vsega dovolj in za vse ljudi, kar kdo potrebuje. Vidi se razne stvari in luksus, sploh vse, kar si moreš misliti. In povsod vidiš sezonska vočila "vesel božič in srečno novo leto." Dalje: "kupi to in kupi ono." Zaslili se pesem tam v judovski prodajalni. Pogledam, pa vidim katolike, ki pojo katoliško božično pesem. Potem pa business in spet business. Ozrem se okrog in vidim velikega katoliškega Miklavža, ki z glavno miga. Postavila ga je judovska firma. Spet business. Pa ni to bilo prav nič proti katoliškemu Bogu ali veri. Vsaj naši stražarji se niso nič oglašili ali protestirali, niti jih ni nadlegovala policija. Vse je bilo verno, vse postavno, le da je business, vse business.

Tu sta torej dve sliki: na eni strani slika mizerije, na drugi pa izobilje; na eni strani milijoni nemaničev, ki so dolga leta garali in sedaj stradajo, na drugi pa pešičica onih, ki kontrolirajo vse dobrine in vse javno življenje.

Ako pa gredo člani od Workers Alliance, organizacije brezposelnih; v mestno hišo vprašat za delo in za sluzutek ter živeti in druge potrebščine, pa jih naze-nje: marš v ječo s temi voditelji. To je vse proti Bogu in veri ter postavi. Četudi so ti izmognani trpni zgradili tisto hišo in plačali zanjo, da se sedaj v nji redijo razni politični kruki, nimajo ti ljudje pravice, da bi v nji obravnavali in zahtevali svoje pravice. Zopet dokaz, da so mestne hiše za velike kruke, ne za delavce, ki so vse-producirali, sedaj pa nimajo nič.

Blažena republikanska in demokratska krukurija!

Louis Kocjan.

Prazniški glavobol

Barberton, O.—Božični prazniki so minili in kmalu (ko bodo te vrstice zagledale luč sveta) mine tudi letoletno rajanje, ostal pa je glavobol, tako da človek ne ve o čem bi pisal. Z delom v naši nasebini gre po žalostni poti in nekateri rojaki so dobili "amerikanske počitnice", ki so seveda brezplačne. Kar niso moške dali mamicam za božična darila, so gotovo zatreskali na Silvestrov večer. Tako je in nič drugače.

Sporočiti moram žalostno vest, da je umrl naš pionir Jernej Strle v starosti 66 let. Smrt je prišla štiri mesece po smrti njegove žene Marijane. Naj v miru počiva! Pokojni Jernej Strle je bil član društva št. 48 SNPJ, društva št. 110 KSKJ in samostojnega društva Domovina.

Klub "Kras" bo obdrževal svojo sejo v nedeljo, dne 9. januarja svečer. Oddale se bodo tri nagrade v gotovini, članstvo pa mora biti navzoče, ako hoče biti deležno nagrad.

Joseph Uylec.

All sta narobni na človeških Prosveti? Podpirajte svoj list!

Dela dež in uničuje meglo

Angleži se iz umljivih razlogov zanimajo za izum nekega Holandca, ki trdi nič manj nego to, da je mogoče uničevati meglo. Ta Holandec, Avgust Veraart, eksperimentira že mesec dni z velikim parnim strojem na letališču Shipholu pri Amsterdamu. Njegovi poskusi so baje uspešni.

Tako je v Amsterdamu in v skoraj 70 km oddaljenem Rotterdamu vladala takšna megla, da so morali ustaviti ne samo promet po cesti, temveč tudi po vodi in po zraku. Veraartovi poskusi v Amsterdamu so dosegli to, da so mogli v obeh mestih promet obnoviti, kar je seveda velikega gospodarskega pomena.

Veraart izpopolnjuje svoj izum že več let. Da je prišel do njega, mu je dal povod sloviti aeroplan "Pelikan", ki je v štirih dneh opravil rekordni polet iz Batavije v Amsterdam in je imel pri pristajanju na schipholskem letališču velike težave. Veraarta na Holandskem dobro poznajo, ker je nastopal že kot "izdelovalec dežja" in v tem področju je imel dejansko nekaj uspehov.

Holandske državne in mestne oblasti — ministrstvo za narodno brambo, letalske in pristaniške oblasti, so mu s svojo podporo na razpolago. Odkar Veraart praktično preizkuša svoj izum proti megli, se je povprečno število meglenih dni v Amsterdamu skróčilo baje za 60 odstotkov. Dež izdeluje na ta način, da trosi iz letal led in sol na posebno način med oblake, ki se potem kondenzirajo in se vlijejo kot dež na zemljo.

V svojem boju proti megli poskuša Veraart spraviti zrak v gibanje navzgor, da bi na ta način v meglo "izvrtil" luknjo, skozi katero si sonce prebije pot do zemlje. S tem je glavno delo opravljeno, kajti sonce megleni oklep potem z lastno močjo uničuje. "Luknja" si pravi izumitelj na ta način, da briga veliko množino vode pod visokim pritiskom navpično v zamegljeni zrak. Te vodne količine pri tem hitro izhlapijo. Vodni curek osredotoči Veraart na čim manjši prostor in sicer nad talmi, ki imajo visoko izhlaplilno kapaciteto, n. pr. nad peščenim ozemljem, luknjičavim kamenjem, griči, drevesi itd.

Materinstvo in lepota

Mnoge ameriške filmske zvezde so menile, da se morajo odpovedati materinskemu radostim, ker si niso mogle dovoliti, da bi za dve ali tri leta ostavile svoj poklic, na toliko časa, kolikor je potrebno, da se mati spočetka posveti svojemu otroku. Glavni kozmetični strokovnjak Hollywooda, Max Factor, pa se oglašuje proti temu naziranjju. "Baš poklicni razlogi bi morali igralko pripraviti do tega, da bi se materinstvu ne odpovedale, temveč, da bi stremele za njim," pravi in nadaljuje:

"O etičnih razlogih sploh nočem govoriti in bojazen, da bi svojega otroka ne mogle preživljati, za te ženske ne velja. Toda kot strokovnjak moram opozoriti na to, da je mati lepša nego ženska, ki ne pozna sreče materinstva. Matere imajo lastnosti, ki jih tudi najspretnejši kozmetik s svojimi pripomočki nikoli ne more tveziti: zrelost, potrpežljivost, razumevanje in nesebičnost. Matere si ohranijo svojo mišnost in svojo mladost tudi tisti dlje nego ženske brez otrok. Imajo pač zanimanje za življenje, ki nikoli ne popusti, za njegove lepote in tudi za njegove grdote.

Vsak dan jim prinaša doživeti, ki njih lepoto še pogloblja in jo delajo bolj plastično. Rad bi navedel samo nekoliko imen, ki so širši javnosti zelo znana in ki moje naziranje potrjujejo: Marlene Dietrichova, Ann Hardingova, Virginia Bruceova, Norma Shearerjeva, Joan Blondelova, Joan Bennetova, Mary Astorjeva. Vse te ženske imajo otroke in si hranijo lepoto že leta, celo čez svoja leta, in si jo znajo še vedno večati.

Moda površne mišnosti je prešla. Film in publikum zahtevata v isti meri poglobljeno, počlovečeno lepoto, ki je v svoji celoti važnejša nego popolnost barve in črte. Moji strokovni tovariši in režiserji so odkrili, da imajo samo matere to lepoto v polni meri. Michelangelo in Rafael nista brez vzroka tako pogostoma slikala Madonno in skoraj vedno sta si za modele najemale matere."

Največja globina

Ameriški geolog dr. Harold Harger je prišel v nekem rudniku za diamante blizu Kapskega mesta do globine 2900 m. To je največja izkopana globina v zemeljsko skorjo, kar jih beleži zgodovina človeškega rodu.

Pred dvajsetimi leti

(Iz Prosvete z dne 3. januarja 1918.)

Domache vesti. Slovensko republikansko združenje je narastlo na 15 centralnih organizacij in samostojnih društev.

Delavske vesti. V kongresu debatirajo o mezdni krizi, ki je nastala z vojno.

Svetovna vojna. Nemčija je spet ponudila mirovne pogoje antanti, toda ti pogoji so se izkazali kot pogojni, ki jih je Nemčija dala Rusiji.

Sovjetska Rusija. Po kratkem premirju se je civilna vojna med boljševiki in kozaki obnovila.

Od leve proti desni: William A. White, newyorški šefan La Guardia in notranji tajnik Harold Ickes.

Vesti iz Jugoslavije

NEVZDRŽNO STANJE V BREŽIŠKEM POSAVJU

Prebivalstvo je po nesrečah skrajno izrpano

Brežice, 16. decembra.

Brezuspešno je danes vsako pripovedovanje in opisovanje obupnih prilik našega Posavja, brezuspešno vsako rotenje o naše strani! Vse to se smatra kot zlonamerna kritika obstoječega stanja in družbe, ki nosi v naših krajih ne samo vso oblast, temveč tudi vso odgovornost za posledice, ki so neizbežne, družbe, ki je menda morda tako pisana, kakor tukaj. Zato smo tudi opustili vsako javno opozarjanje na neznojni položaj našega podeželja in čakali, da se zganejo nosilci današnje moči in odgovornosti.

Kakor menda po vseh srezih, je sklicalo sresko načelstvo brežiško konferenco županov in predstavnikov Kmečke zveze v svoji pisarni dne 11. novembra z nalogo, da se napravi načrt, kako izvesti racionalno in pomožno akcijo v srezu za kraje poškodovane po elementarnih nezdodah.

Po tej konferenci nam javljajo, da se je tam enodušno od zastopnikov občin tega sreza, kakor tudi zastopnikov navedene politične organizacije, ki gotovo nima interesa na slabšem prikazovanju današnjih prilik, kakor v resnici so, ugotovilo, povdarilo in zaključilo, da je vsaka nabalna akcija v občinah tega sreza praktično nemogoča, ker je revščina in pomanjkanje živilskih sredstev v teh krajih tako, kakor menda še nikoli! Po daljšem proučevanju razmer se je v v tekočem letu ob neznojni vremenskih prilikah in segnitju vseh sadežev zaradi neprestane mokrote pridelalo samo mnogo ničvrednega sena ter nekoliko koruze. Vse drugo je popolnoma odreklo. Ugotovilo se je dalje, da se v zalozah najboljših kmetovalcev nahaja sedaj toliko življenjskih potrebščin (koruze in nekaj krompirja, drugega itak ni prirašlo), da za zaloga ne bo zadostovala niti za tri mesece za prehrano posameznih družin! Vse te najboljše kmečke družine bodo ostale torej od srede zime dalje vse leto do nove žetve brez lastnih življenjskih sredstev, ne glede na to, da ni niti ozimnega žita niti krompirja za seme! Srednje in manjše kmečke družine in vse delavsko kmečko ljudstvo pa je že zdaj brez življenjskih sredstev, prepričano težki usodi!

Na tej konferenci se je povdarjalo zlasti, kako neresen je povdarek in krik nekaterih nepoznavalcev podeželskega položaja, da je zavladal kmečki raj in da so cene kmetijskih pridelkov zelo zrasle. Kaj pomaga višja cena pridelkov, ki jih moramo kupiti, torej več izdati zanje, ker jim nimamo niti dovolj za lastne družine! Vina je zaradi prevrlekega deževja in gnilobe priraslo komaj četrtino, ali v najboljšem primeru tretjino normalnega pridelka. Koliko zaleže, če se za zaloga potem proda za pol dinarja ali v redkih izjemnih primerih za en dinar dražje, to menda ni treba posebej izračunavati! Tudi cena živini je v tem razmerju. Cena mladim prasenc, ki so prodajna specialiteta našega sreza, pa je za polovico padla! Druga naš kmet nima za prodajo. Nasprotno so pa vsi predmeti, ki jih kmet in kmetaki delavec mora kupiti, od obleke preko usnja in vseh železnih in drugih potrebščin, podraženi do 100%!

Ni treba mnogo brhnosti, pa če tudi se v kmetijstvu nič ne spoznaš, da moreš izračunati skrajno obupni položaj našega posavskega kmečkega človeka.

In ko naš človek tako obupuje nad nevzdržno usodo, dobiva v tolažbo dan za dnem nove davčne opomine, terjatve prvega in še drugega obroka "zaščite" itd. Nič se ne vpraša, odkod in kje se naj to vzame! Nikogar nimamo v srezu, ki bi tolažil to zlo na merodajnih mestih in izposloval olajšanje! Takih težkih gospodarskih in socialnih časov še naš človek ni doživel!

Nadaljno zlo, ki obremenja na-

še podeželje, so brezštevni prajaki, ki si podajajo kljuko kmečkih vrat iz rok v roke. 30 do 50 beraveč, največ profesionalnih delomrznežev v vseh mogočih oblikah in z vsemočimi izgovori, prihaja dnevno v podeželsko hišo. Kakšen nastop imajo ti ljudje, ki jim je duh pri tem poslu popolnoma otopen, je mogoče samo doživeti, ne pa opisati! Vsevrstne grožnje, kletve in pogrdbe kar sipajo tam, kjer ne dobe ničesar. Zato skuša vsak, pa če sebi odtrga od ust, odpraviti takega človeka od hiše čim lepše. In če ima takle posamezen dar vrednost samo dinarja ali le pol dinarja, je to težak vsakodnevni davek za našega, že itak izmaganega človeka!

Tudi gornja konferenca je o tem obširno razpravljala. Govorili so, da je treba odpraviti berako nadlogo na način, kakor je uveden že v neki sosednji državi, kjer je vsako nabiranje najstrožje zabranjeno in ni kaznovano samo berac, temveč tudi oni, ki na tak način komu kaj da ali koga prenočuje. Koliko zločinov bi bilo s tem onemogočenih, ker bi bilo skrivanje in preživljanje z berachenjem onemogočeno vsem sumljivim zločinskim tipom in bi se nihče ne mogel izgovarjati, da je podpiral zločina, ker ga ni poznal. Obča zahteva je, da se osnujejo za vse delomrzneže prisilni delavski bataljoni in da se v svrhu zaposelitve prične z nadaljevanjem onih javnih naprav, ki so zadnje čase vsaj v našem srezu popolnoma zastale. Nebroj novih občinskih in drugih cest so pred leti začeli graditi, prišli do polovice ali tudi dalje, — sedaj pa vse razpada! Tudi gradnja drugega tira Zidani most — Zagreb bi služila temu namenu. Država bi gmotno pridobila, brezposelnost bi prestala, narod bi bil rešen silne nadloge in tisoči mladih kriminalnih kandidátov, ki groze stati državo kakor družbo mnogo večjih stroškov, bi bili rešeni in privedeni na pravo pot.

Konferenca je dalje enodušno priznala, da je količina koruze, ki more v tem nerazvajanem srezu kot edino živilo priti v poštev, ugotovljena po sreskem pomožnem odboru, ki obstoji iz banskega svetnika Tratnika, zastopnika Kmečke zveze, notarja dr. Lesarja, člana Kmetске zbornice Boviča in zastopnika sreza, na 25 vagonov kot letna potreba daleko prenizka. Saj je še v predvojni časih in ob normalnih letinah naš srez, ki je splošno daleč pasiven, porabil toliko žita, da je samo ena veletrgovina v Brežicah razprodala štirikrat večjo množino žita vsako leto poleg ogromnih množin pšenice, ki je še takrat bila dostopna našemu malemu človeku. Kot najnujnejša množina koruze za zasilno pomoč onim, ki si je ne bodo mogli brez pomoči oskrbeti v trgovini, je bila soglasno določena za ves srez na 100 vagonov.

Zlasti nesrečno in nesposobno je pojmovanje elementarnih nezdod, ki so prizadele kmetijstvo. Tu vidijo le točo in povodenj! Če o čevlji presoja nekopitar, je vedno tako! Da je toča z neurjem silna katastrofa, ki zapušta za seboj obup in jok ter mnogokrat strašno razdejavanje, ne taj nihče. Sreča v vsem tem je le, ker navadno niso s tem prizadete obširne pokrajine in morejo v takem primeru neprizadeti sosedje priskočiti nesrečnem na pomoč. Tudi povodenj je omejena le na ožji pas. Letos pa nas je prizadelo vse nekaj hujšega in splošnega, proti čemur ni zavetja, ni rešitve in ni leka. Celoletna preobilica vlage je v zimi uničila vso ozimnico. Kar pa je še kje ostalo, je pomlad v cvetju in potem v zorenju osmodila slana tako, da je bilo v najboljših primerih povrnjeno samo seme. Pomladni in letni sadeži so segnili na rasti in niso dočakali zorenja. Krompirja ni niti toliko, kakor so ga posadili. Vseh drugih pridelkov nič. Edino puhle koruze je zraslo nekaj! Za par mesecev!

Ali ni to najhujša elementarna nezdoda, ki menda ni niti v davčnem niti v "zaščitnem" zakonu predvidena, pa je vendar uničila in ubila vse naše kmetijstvo? O tem premisljajte, go-

čite, in storite, če kaj morete! Jutro.

VELIKE POVODNJI NA DOLENJSKEM

Krka se je razlila v vsem toku. Promet marsikod prekinjen. Kostanjevica pod vodo

Novo mesto, 16. decembra.

V Radenskem polju so bila že v nedeljo prostrana jezera, ki so dosegla vsaj, ker požiralniki niso mogli požirati silnega dotoka s hribovja. Ker je odtlej še skoraj venomer deževalo ali snežilo, so se jezera razširila in povzročila posestnikom v teh krajih že doslej občutno škodo. Toda zaradi neprestanega deževja, ki traja v večjem delu Dolenjske že od 10. decembra, so posebno hudo prizadeti še marsikateri drugi dolenski kraji. Krka je sredi prestopila bregove v vsaj svoji dolžini in je seveda takoj povzročila velikansko škodo posestnikom na obeh bregovih. Dosegla je njihove domove in gospodarska poljstva, občutno pa so prizadete tudi državne in banovinske ceste.

Danes zjutraj je Krka poplavlila državno cesto pri km 522.5 in pri km 525 na progi od Novega mesta do Zagreba. V tem odseku je prehod nemogoč. Pri Sv. Križu je Krka danes narasla še 3.80 m nad normalo. Banovinska cesta, ki vodi skozi št. Jernej, Škocijan, Rako, Malence, Kostanjevico in Sv. Križ je za vozni promet zaprta. Poštni avto, ki bi bil moral danes prispeti iz Brežic v Novo mesto ob 9. dopoldne se je moral zaradi visoke narasle vode pri Kostanjevici vrniti v Brežice. Spritčo tega so bili danes v Novem mestu vsi naročniki brez dnevnikov. Iz Brežic je bila šele poštna pošiljka dirigirana nazaj v Ljubljano in če pojde po sreči, bomo Novo-meščani šele ponoči pregledali jutranje novice.

Najhujšo škodo je Krka povzročila posestnikom vasi Zaboršt, Zbure, Zalag, Škocijan, Grmule, Dobruška vas, Dobrova, Čučja mlaka, Zameško, Gmajna in še nekaterih drugih krajev. Kostanjevica je spet vas pod vodo. Avtomobilisti, namenjeni v Zagreb, so se morali zaradi poplavljenih državne ceste vrniti v Novo mesto. Spritčo novega deževja se bojimo najhujše katastrofe. V Novem mestu je Krka bila že dopoldne 1.80 m nad normalo. Poplavlila je vse vrtove na avojih bregovih. Težki potok, ki se pri bojnišnici usmiljenih bratov živa v Krko, je v vsem svojem toku poplavljal okolico. Voda je vdrla v mlino, stoječe ob strugi, in je lastnikom povzročila občutno škodo. Tudi na banovinski cesti od Novega mesta do Krškega je promet nemogoč. Zveza je dosegljiva samo preko Bučke.

Hude posledice naraščanja voda so se pokazale zlasti tudi v nekaterih krajih na Hrvaškem. Pri Samoboru je velik val potegnil s seboj dva šolarja, Alojzija Rešetarja in Stanka Luntasa, ki sta bila na potu iz šole dom v vas Dubrovč, pol ure od Samobora. Runtaas so rešili. Rešetarja pa je voda odnesla. Pri Varaždinu je voda poplavlila prostrana zemljišča. Zlasti tam, kjer se izliva Mura v Dravo, je več sto oravov, zemlje pod vodo. V marsikateri vasi so morali kmetje spraviti živino in svoje družine na varno. Sava je takisto

Zločinstvo med živalmi

Ali so živali zločinci? Ali imajo kakor ljudje zločina nagnjenja? Ali dobimo med njimi tatove in morilce? Znanost odgovarja na ta vprašanja pritrilno. Mnoge živali kažejo izrazito zločina nagnjenja, akoraj vsako obliko človeških zločinov najdemo tudi med njimi.

Za mnoge zločine živali dokazemo lahko tudi premislek in namero za zločin, kakor bi rekl v jeziku juristov. Kot primer navedimo tu tragedijo dvojice ščinkavcev, ki jo je neki lastnik vrta v okolici Berlina opazoval to poletje. Ščinkavca sta si zgradila gnezdo in samicca je valila. Ves čas, ko je sedela na jajcih, se je tam okrog podil kos in očitno prehal. Ko so se mladiči izvalili ter sta samicc in samicca prvič zapustila gnezdo, se je kos vrgel na zarod in vse štiri mladiče ugrabil.

Ta primer bi lahko bil poedin primer, če bi mnogi gospodarji, vrtnarji in drugi pogostoma ne opazovali podobnih stvari. Kos velja danes za najnevarnejšega roparja v gnezdih malih ptic. To dejstvo je tem bolj pomembno, ker so se kos v zadnjih desetletjih mnogokje zelo razmnožili in so s tem izrinili druge ptice pevke. Povsod tam, kjer gnezdi kos, drugih ptic pevk ni v bližini.

Tatvine našletimo v živalnem svetu posebno pogostoma. Čeblam moramo n. pr. očitati, da ne razločujejo dobro med svojim in tujim. Golobi in vrabci so hudi tatovi, posebno vrabci kraje po lastovijah gnezdih — za kar se spet lastovke, maščujejo pri vrabcih. Kavke niso samo tatinske, rade se tudi opijejo. Kradljivca sraka je postala že naravnost pojem.

A tudi med četveronožci dobimo nepošteno elemente. K njim pripadajo posebno mačke, med tem ko so psi pošteni, čeprav krade seveda tudi paica, ki mora skrbeti za mladiče, kakor sraka. Materinska ljubezen dela žival pač slepo.

Umore in detomore opazujemo med mnogimi živalmi. Pri tem ni treba misliti na primere, da umrčajo mesojedne živali druge zavoljo gladi. S tem sledijo le svojemu naravnemu nagonu. Če pa štrk drugega štrka umori iz ljubostnosti, tedaj je to, pravno gledano, pravi umor. Ljubosumne afeze so med štokljami posebno pogoste, pa tudi pri drugih živalih. Spomnimo se samo na krvave boje jelenov v dobi parjenja.

Detomor med živalmi ni redek pojav. Posebno med pticami so primeri, da starši požre svoj lastni zarod ali pa ga vržejo iz gnezda. Skoraj pri vseh ptičjih vrstah našletimo na matere, ki pozabljajo na svoje dolžnosti in se na ta način izognejo naporu, da bi svoje mladiče vzredile.

Za človeškega opazovalca so videti takni primeri grozoviti. In vendar ne smemo trditi, da bi bila zločina nagnjenja pri živalih tako izrazita, kakor pri ljudeh. Marsikateri živalski zločin se nam vidi zločin samo zavoljo tega, ker smo površno pogledali vanj. Marsikaj izvira samično narasla. Pri Zagrebu je kopalnice "Afrika" popolnoma pod vodo. Pričakujejo pa še večjega napona.

Parada francoskih vojakov po ulicah mesta Nice.

mo iz skrbi za prehrano. Narava je uredila stvar pač tako, da zmajuje močnejše nad slabotnejšim. Če n. pr. pajek prede prevejane mreže, da se mu vanje nalovijo vsakovratne živalce, tedaj tu ne gre za zločin, temveč za naravno priskrbovanje hrane. In prav tako ne bo smel dobro vzgojenemu mestnemu psu nihče zameriti, če pozabi na kakšno lepe manire in se nenadno spozabi nad kakšno kokoško ter jo usmrti. Tudi tu gre za naravno nagnjenje, ki počiva v živali.

Bili so časi, ko so živali zavoljo njihovih zločinov postavljali celo pred sodnike, n. pr. majniške hrošče, miši, podgane, koblice. Takrat gotovo ni šlo za zločine v pravnem smislu te besede.

Mesta nad oblaki

Po neki novi statistiki je najvišje mesto na svetu Cerro de Pasco, glavno mesto juninskega okrožja v južnoameriški republiki Peruju. To mesto leži nič manj nego 4302 m nad morskopovršino, v tem primeru nad površino Tihega oceana. Marsikomu se bo čudno zdelo, da se morejo ljudje v takšni višini zbrati k stalnemu bivanju. Ti ljudje, kakšnih 20,000 jih je, so v resnici "najvišji ljudje na svetu", če izvzamemo nekoliko samotarjev, ki živijo kje svoje od vsega sveta ločeno življenje.

Kar je te ljudi, v prvi vrsti Indijance in mestice, povedlo tako visoko nad oblake, je seveda vaba, ki ji ljudje je poredkoma zaprvujejo: v Cerro de Pasco pridobivajo zlato, srebro in baker, zato vodi tudi drzna gorska železnica iz Oroye v Limi v te višine. Tujec se mudi komaj dan v tem najvišjem mestu na svetu, ne da bi ga napadla gorska bolezen, ki jo imenujejo tam "soroche".

Toda Cerro de Pasco nikakor ni edino človeško naselje, ki se ponaša s takšno nenavadno višino. Baš v Južni Ameriki jih je še več. Dve bolivijski mesti spadata med najvišji naselja na svetu. To je Laz Paz, bolivijska prestolnica, ki leži 3800 m nad morskopovršino in je izhodisce kordiljske železnice, ter Potosi, staro mesto srebrnih rudnikov, ki leži v višini 3985 m. Zadnje mesto, ki so ga ustanovili l. 1546., je imelo nekoč baje 100,000 prebivalcev, in sicer v dobi, ko je bilo pridobivanje srebra v

razcvetu. Danes živi v Potosiju, čeprav so sreberne rudnike, ki se niso več rentirali, že davno zaprli, še vedno 31,000 ljudi, tu imajo celo vseučilišče, ki se lahko ponaša s naslovom "najvišje visoke šole" na svetu. Tudi konzulate imajo tu.

Tudi na azijski celnici nahajamo kraje, ki leže visoko nad oblaki. Omenimo ta ož pravljilno, Evropcem zaprto prestolnico "semakega boga": skrivnostna, z mogočnimi zgradbami napolnjena Lhasa leži v tibetkem visokogorju 3560 m nad morjem.

Afriški "prebivalci oblakov" se pač ne morejo meriti z južnoameriški in azijski rekordi, vendarle pa leži mesto, ki je bilo še pred letom dni svetovno zgodovinskega pomena, Adis Abeba, v višini 2400 m. V Abesiniji nahajamo sploh najvišja afriška naselja, številni manjši kraji v tem pogledu Adis Abebo celo daleč prekašajo, čeprav ni nobenega, ki bi ležal višje nego 3000 m.

S temi številkami se Evropa seveda ne more pomeriti, vsaj ne, kar se tiče večjih krajev ali celo mest. Stanovaleci posebnih znanstvenih observatorijev pa opravljajo svojo službo vendarle v višini do 3500 m.

Krojaška unija o polomu mirovni pogajanj

(Nadaljevanje s 1. strani.)

katerem kraju smo morali zreti v obraz dragim napadom na nas, ker smo bili del CIO, toda to ceno smo dragevolje plačali. Toda naše članstvo je imelo pravico do upanja, da bo prišlo do miru kakor hitro bo mir mogoč in izvedljiv.

"Naj dodamo še to, da naša unija ne bo opustila tega upanja, čeprav so izgledi za mir v tem momentu zelo slabi. Nikakor ne moremo verjeti, da se bo delavsko gibanje sprizgnilo s statusom permanentne civilne vojne v svoji sredi. Tudi ne moremo verjeti, da bo življenja polno delavsko gibanje dolgo vzdržalo to samomorilsko politiko."

Predsednik te unije David Dubinsky je bil član pogajalnega odbora CIO in si je veliko prizadeval, da bi prišlo do pravnih konfliktov in miru v vrstah organiziranega delavstva.

Španski poslanik vidi zmago v tem letu

Chicago, 1. jan. — Španski poslanik v Združenih državah, Fernando de Los Rios, je z dnje dni na sestanku v Chicagu rekel, da bo španska ljudska vlada izvojevala popolno zmago nad fašisti prihodnje poletje. Španski fašisti so že zdaj zelo demoralizirani in Italijani so se izkazali za najslabšo pomoč Franku. Poslanik je tudi povedal, da je v španski vojni doslej padlo na obeh straneh okrog polmilion vojakov in civilistov.

Unija ADF organizira poljedelske delavce

San Jose, Cal. — Unija poljedelskih delavcev, včlanjena v Ameriški delavski federaciji, je pričela z organizatorično kampanjo, da potegne delavce v organizacijo. Za voditelja kampanje je bil imenovan Charles Real, podpredsednik državne delavske federacije.

Izjava neodvisnosti znanstvenikov

Resolucija zahteva intelektualno svobodo

Indianapolis, 31. dec. — Kongres ameriških znanstvenikov je večerj sprejel resolucijo, ki je deklaracija neodvisnosti znanstva in poziv na svobodno znanstvenike vseh dežel, naj se potegnejo za mir in svobodo misli, govora in tiska, sploh za demokracijo povsod, kjerkoli je ta v nevarnosti.

V zgodovini ameriške znanosti je to prvi korak te vrste, da so znanstveniki zapustili svoje polje in izpovedali svoje stališče glede miru in demokracije.

Resolucija, katero so sprejeli znanstveniki, naglašajo dejstvo, da je znanost docela neodvisna od državnih mej in prav tako od rasnih razlik in religij in more se razvijati in cveteti le tam, kjer je mir in intelektualna svoboda; nadalje si Ameriška zveza za spoprijemanje znanosti naveda novo nalogo, ki je, da preišče učinke moderne znanosti na človeško družbo; naposled vabi organizacijo znanstvenikov v Angliji in podobne organizacije v vseh demokratičnih deželah, naj kooperirajo ne samo v interesu čiste znanosti, temveč tudi v interesu miru in intelektualne svobode, da se bodo mogli dobiti znanosti čim prej razširiti po vsem svetu.

S tem korakom so se ameriški znanstveniki kolektivno izjavili za demokracijo in proti vsaki totalitarnosti in diktaturi.

Amerika v oboroževalni tekmi

Roosevelt na strani militaristov

Washington. — (FP) — Iz predsednikovega pisma kongresniku E. T. Taylorju, načelniku apropracijskega odseka, je razvidno, da se administracija pripravlja na večji oboroževalni program. Taylor je pisno objavil potem, ko ga je Roosevelt omenil na eni svojih zadnjih konferenc z novinarji.

V njem predsednik pravi, naj ima apropracijski odsek v vidiku možnost, da bo kongres vprašen za dodatne militaristične apropracije. Omenja tudi, ako sibi bo kongres odobril, kar se gotovo zgodi, upoštevajoč sentiment vladajočega razreda, tedaj se bo z gradnjo novih bojnih letaljakov pričelo v vladnih in privatnih arzenalih.

Kongres je za tekoče fiskalno leto določil eno milijardo 100 milijonov dolarjev za militarizem, kar je največji vojni proračun Združenih držav v mirnem času. Kljub temu pa se militaristi s predsednikom Rooseveltom na čelu ne zadovoljujejo. S tem v zvezi si je treba zapomniti, da kolikor več bo Amerika potrošila za militarizem, kolikor močnejšo vojno mašino bo zgradila, toliko hitreje se bo zapletla v novo vojno — "za demokracijo", bodisi na Daljnem vzhodu ali v Evropi. Še bo tekla kri za — imperializem.

F. M. DOSTOJEVSKIJ:

Bratje Karamazovi

Roman v štirih delih s opicijom - Prevodnik Vladimir Lovčič

Planila je k hišniku, ki se je bil prebudil in je na trkanje že šel proti vratom, ter ga jela prositi, naj ne pušči nikogar v hišo. Toda hišnik je vprašal trkajočega, kdo je, in ko je zvedel, da hoče v sila važni stvari govoriti s Fedosjo Markovno, se je naposled odločil. Pjotr Iljič je stopil k Fedosji Markovni, v prav tisto kuhinjo kakor preje Mitja (zaradi "pomislekov" ga je preprosil, naj dovoli tudi hišniku, da pride noter; jel jo izpraševati in takoj ugotovil to, kar je bilo glavno, namreč, da je Dmitrij Fjodorovič, ki je hotel iskat Grušenjko, gredoč pobral iz možnarja tolkač, vrnil pa se je brez njega, toda z okrvavljenimi rokami: "Kri mu je še kapljala od njih, takole je kapljala, takole!" je vzklikala Fenja, ki si je bila v svoji razburkani domišljiji očividno sama ustvarila to strašno dejstvo. Toda okrvavljene roke je bil videl tudi Pjotr Iljič, čeprav ni kapljalo od njih, in jih je sam pomagal umivati; a saj tudi ni šlo za to, ali so se kmalu posušile, ampak za to, kam je tekel Dmitrij Fjodorovič s tolkačem (gotovo k Fjodoru Pavloviču) in po čem je bilo možno tako odločno sklepati, da je bilo tako? Na tem je Pjotr Iljič posebno odločno vztrajal in dasi ni v končnem zaključku ničesar trdno dognal, je vendar odšel skoro prepričan, da Dmitrij Fjodorovič vobče ni mogel hiteti drugam kakor v očetovo hišo in da se je tam po tem kakor moral nekaj zgoditi.

"In ko se je vrnil," je razburjeno dodala Fenja, "in sem mu vse priznala, sem ga jela izpraševati: 'Kako to, dragi Dmitrij Fjodorovič, da imate obe roki krvavi?' — mi je odgovoril tako nekako, da je to človeška kri in da je pravkar ubil človeka — kar priznal je, kar tam se mi je izpovedal vsa, nato pa je mahoma kakor blazen stekel iz hiše. Jaz pa sem sedela in jela ugibati: le kam je zdaj tako stekel, kakor da se mu meša? V Mokroje se popelje, pravim sama pri sebi, in tam ubije gospodično. Tedaj sem stekla venkaj, prosit ga, da ne bi ubil gospodično, na njegovo stanovanje — a pri trgovini Plotnikovih pogledam in vidim, da se že odpravlja in da nima več krvavih rok (Fenja je bila to opazila in si zapomnila). Starša, Fenjina babica, je potrdila vse izpovedbe svoje vnukinje, kolikor je mogla. Ko je povprašal še to in ono, je Pjotr Iljič odšel iz hiše bolj razburjen in vznemirjen, nego je bil prišel.

Zdelo bi se, da mu je bila zdaj najbolj ravna in najbližja pot v hišo Fjodora Pavloviča, da izve, ali se ni tam kaj zgodilo, in če se je zgodilo, da vidi, kaj je bilo, in se tako nesporno uveri ter gre šele od tod k policijskemu načelniku, kamor se je bil Pjotr Iljič že trdno namenil.

Toda noč je bila temna in vrata pri Fjodoru Pavloviču trdno zaklenjena; spet bi bilo treba trkati, ko je bil s Fjodorom Pavlovičem le od daleč znan — in eva, če bi dotrkal in bi mu odpril in bi se zdaj pokazalo, da se ni nič zgodilo! Gotovo bi šel posmehljivi Fjodor Pavlovič jutri po vsem mestu pripovedovat zgodbo, kako je o polnoči vmiolil k njemu neznan uradnik Perhotin, da vidi, ali ga ni kdo ubil. To bi bil škandal! Škandala pa se je bal Pjotr Iljič bolj od vsega na svetu.

Vendar pa je bilo čuvstvo, ki ga je priganjalo, toli silno, da se je iznova ozmerjal, jezno udaril s ного ob tla in neutogoma sdirjal na novo pot, samo da ne več k Fjodoru Pavloviču, ampak h gospe Hohlakovi. Če mu ta na vprašanje, ali je res ona danes dala Dmitriju Fjodoroviču ob taki in taki uri tri tisoč rubljev, odgovori, da ne, je hotel pri tisti prič stopiti k policijskemu načelniku, ne da bi se oglasil pri Fjodoru Pavloviču; v nasprotnem primeru pa je hotel vas odločiti do jutranjega dne in

se vrniti na svoj dom. Tu je seveda na prvi pogled jasno, da je bilo v sklepu mladega človeka, da pojde ponoči, skoro ob enajstih zvečer, k povsem neznanim svetaki gospe na dom in jo nemara celo vzdigne iz postelje, zato, da ji zada vprašanje, ki mora glede na prilike čudno vplivati nanjo — da je bilo v tem sklepu morda še dosti več možnosti za škandal nego v tem, da bi šel k Fjodoru Pavloviču.

A tako se časih godi s sklepi najbolj natančnih in najbolj flegmatičnih ljudi, zlasti v primerih, ki so podobni našemu. Pjotr Iljič pa je bil v tistem trenutku že vse drugo, samo flegmatik ne! Vse življenje se je potlej spominjal, kako se je nepremagljivi nemir, ki ga je bil polagoma obšel, naposled do muke razrasel v njem in ga jel kar nehotе zanašati s seboj. Kakopak, vzlic temu se je vso pot ošteval, zakaj gre k tej dami, ali — "dognal bom do konca in bom dognal!" je več ko desetkrat škrtaje ponovil sam pri sebi. In res je izvršil svoj namen: dognal je.

Ravno enajst je bila ura, ko je stopil v hišo gospe Hohlakove. Na dvorišče so ga spustili še dokaj kmalu, toda na vprašanje, ali gospa že počivajo ali še niso legli, mu hišnik ni mogel zanesljivo odgovoriti, razen toliko, da gre do ob tem času navadno spat. — "Priglasite se zgoraj; če vas bodo hoteli sprejeti, vas sprejmejo, če ne, pa ne." Pjotr Iljič se je odpravil na vrh, a tu je šlo nekoliko težje. Lakej ga ni hotel javiti, nazadnje pa je vendarle poklical hišno. Pjotr Iljič jo je vljudno, toda nujno poprosil, naj ga priglasijo gospe, češ, Perhotin, tukajšnji uradnik, je prišel zaradi neke izredne zadeve in če bi stvar ne bila tako važna, se nikakor ne bi upal priti — "prav tako, prav s temi besedami me naznanite," je poprosil dekle. Odšla je. Pjotr Iljič je ostal v predsobju in čakal. Gospa Hohlakova sicer še ni počivala, a vendar je bila že v svoji spalnici. Od nedavnega Mitjevega poseta je bila še zdaj slabe volje in kar slutila je že, da ji noč ne bo minila brez migrene, ki jo je običajno napadala ob takih prilikah. Ko je silnata dekleto poročilo, se je zavzela nad njim, vendar pa ji je razdraženo velela, naj zavrne prilico, čeprav je nepričakovani poset neznanega "tukajšnjega uradnika" ob tako pozni uri silno vznemirilo nje — žensko radovednost. Ali Pjotr Iljič se je to pot uprj kakor mesec: ko je čul zavrnitev, je kar najnujneje iznova poprosil, naj ga priglasijo in sporoči "prav s temi, natanko s temi besedami," da je prišel "zaradi sila važne stvari in da jim utegne biti poseje samim žal, ako ga zdaj ne sprejmejo". — "Tako mi je bilo, kakor da letim v prepad," je potlaj sam pripovedoval. Hišna ga je začudeno pogledala in odšla, da ga v drugi pripravi. Gospa Hohlakova je ospanila; pomislila je, vprašala, kakšen je videti, in zvedela, "da so zelo spodobno obloženi, mladi in tolikanj vljudni." V oklepajih naj mimgrede pripomnimo, da je bil Pjotr Iljič dokaj zal mlad človek in da se je tega zavedal. Gospa Hohlakova je aklenila, da se pokaže. Bila je že v spalnici halji in brezpetnikih, a zato si je ogrnila ramena s črnim šalom. "Uradnika" so poprosili, naj stopi v gostinsko sobo, baš v tisto, v kateri je bila preje sprejela Mitjo. Domačica je s strogo vprašujočim pogledom stopila pred gosta. Ne da bi ga povabila, naj sede, je brez ovinkov pričela z vprašanjem:

"Kaj želite?"

"Odločil sem se, milostiva, da vas vznemirim zastran najnega skupnega znanca Dmitrija Fjodoroviča Karamazova," je izpregovoril Perhotin; a komaj je bil izrekel to ime, je dobilo gospojino lice mahoma silno razdražen izraz. Razjarjeno ga je prekinila, toliko da ni zavračala.

(Dalje prihodnjik.)

ti globoko, tvoje jasne oči poljubljava . . .

"Pijanec tu ni mesta", ga je hitro in suho prekinil sprevodnik in potegnili za jermen, "izstopita". "Nisem pil, vrli junak, moje ustnice se niso dotaknile sladke medlice . . ." je strahoma govoril Pleontov in držal za rokav Mintusova, ki je silil proti izhodu. "Zakaj, je zakaj naju tako ljute preganjaš, batuška . . ."

Izstopila sta, še preden se je voz ustavil in nista niti slišala besed enega izmed sopotnikov: "Najprej se ga kje nalijeta, potem pa se vlačita po tramvajih . . ."

Na vogalu je sedel deček, snalilec čevljev in sanjal o tem, kako lahko in lepo bo življenje, ko si bo lahko kupil harmoniko s dvema vrstama gumbov. Dva lepo obložena gospoda sta pristopila. Eden izmed njih je, ozirajoč se na drugega, nekako nerad postavil nogo na leseni stol. Drugi s prijetnim nasmehom na lepem obrazu, pa je začel premišljeno in počasi: "O, ti suženj, ki te je usoda določila, da greš skozi življenje s četjo v roki! Vzemi blagodišečo pasto, a svilnato cunjico natri državljanu škorenj, nato pa ga previdno pogledaj z bleščočo, jasnemu soncu podobno četjo in . . ."

"Pojdi proč", je preteče dejal Mintusov in odmaknil nogo s stola. Snalilec je oprezno vstal, dejal pastu v žep in strogo rekel: "Od takih jemljem denar naprej. Plačaj, ali pa si anaži sam!" "Saj so to vendar tako laži veri!" je dejal Pleontov in se osri postrani na Mintusova. "Pojdiva! Ali ni to sijajen slog? S takimi veri so si pesniki nekoč osvajali svet . . . Pazi, da se ne spotakneš."

"Bodi tako dober in pušti to", se je razburil Mintusov, ko sta sedla v kavarno, "ti si v stanu, da bi si naročil ovejčo pečenko v jeziku starih Egipčanov . . . Poznam te."

"Ti si tedaj mislil," ga je pozorno poslušajoč prekinil Pleontov, "da se kak modernejši slog, recimo francoski modenski slog šestdesetih let bolje prilaga naši moderni dobi?"

"Nič ne mislim, samo kavo bi rad popil."

"Pa je dež!" Pleontov je s prstom pomignil in k mizi je pristopilo živahno dekle v bluzi in s nakodranimi lasmi: "Kaj želite, dragejše?"

"Grlica moja", je pričel Pleontov podjetno, "posabite za trenutek na onega Jeana, ki s svojimi dupšnat brčicami segača vaš nežni vrat, pozabite na njegov zadnji vzdih v vrtni lop in . . ."

"Mene nihče ne segača v lopi", je sardela krivonosna devojka, "če pa mislite, državljan, uganjati nespodobnosti, bo pa že stražnik . . ."

"Ah, si razjarjeni zajček", je nadaljeval strastno Pleontov. "Kakani čveta so se razjarili na njenih liceh, tekmujočih s cvetnimi listki azaleje. Kdo bo ukradel poljubček s teh rdečih ust, kdo . . ."

Stražnik ni bil daleč. Potrpežljivo je poslušal dekle in z dolgočasno vprašal: "Nad čem se pritožujete?"

"Nespodobnosti govorita!" je zakricalo dekle.

Z rokami se vas nista dotikala? — je stvarno vprašal stražnik.

"Nista."

"Kako je to bilo?" se je obrnil stražnik na Mintusova.

"Glejte," je začel, "sediva tu pri mizi, tale pa," pogledal je na Pleontova s sovraštvom, "ji pripoveduje . . ."

"Stoj, Mintusov, stoj!" mu je segel v besedo Pleontov, "kakšno suho sodobno poročilo! . . . Kje je oni polni zvočni jezik devetdesetih let, ki so ga pisali najboljši predstavniki našega slovstva . . . Oh, Mintusov!" Pleontov je položil roko na ramo stražnika in začel govoriti, zroč pri tem vedno na tretje nadstropje nasproti ležeče hiše. "Takole je bilo: Sinjkasta daljava se je izgubljala tam, kjer so se sončni žarki bojevali z nastopajočim somrakom. Tiho, počasi je prihajala noč k naši mizi. Tiho, da se je zdelo, kakor da ne prihaja ona k mizi marveč miza . . ."

"Tri rublje globe, državljan," je zasopel stražnik in odstranil roko z rame.

Pleontov nosi sweater Mintusova in prav dobro mu pristoji.

Prijateljci

Napisal F. Hill

"Zaljubila sem se", je kar brez ovinkov priznala Agnes. "Čudovit človek! Kar gorim."

"In kdo je ta srečnež?"

Irma je bila zmerom stvarna in ni marala ovinkov.

"Doktor Edgar Moeller."

"Res?" je menila Irma. "In kaj pravi o tvoji sreči?"

"Nič. Saj še ničesar ne ve."

"Zaljubila si se torej v moža, ki te še niti opazil ni? Ta je pa res imenitna!" Irma se ni prav nič navduševala.

"Nemara boš zdaj celo hotela shujšati? S preizkušenim zdravilom nesrečne ljubezni?"

"Saj drugega mi tudi ne ostane! Doktorja Moellera namreč niti ne poznam. Videla sem ga samo v sodni dvorani. Pri nekem zaslišanju, ki se ni mene prav nič tikało."

"Kako pa prideš k zaslišanju, ki se tebe nič ne tiče?"

"Takole je bilo", je začela pripovedovati Agnes. Imela sem novo obleko in potlej je prišel tisti strašanski naliv. Nekje sem vendar morala vedriti."

Za takšne stvari je imela Irma popolno razumevanje.

"In kaj boš zdaj?"

"Brata Mirka povprašam, ali slučajno nekoga pozna, ki je znan s doktorjem Moellerjem in ki bi mi ga lahko predstavil."

"Nerodno in malo verjetno, da bi se posrečilo. Sicer pa . . . na tvojem mestu bi se Mirku v ljubezenskih zadevah ne zaupala. Preoster jezik ima . . ."

"Prav imaš. Potem mi torej ne ostane drugega kakor odgovoriti se. Druge poti ne vidim."

"Neumnica!" je rekla Irma. "K odvetniku gre vendar lahko vsakdo. Če ti ni žal nekoliko stroškov . . ."

"Seveda mi jih ni."

"Pojdi torej kratko in malo k doktorju Moellerju."

"S kakšno pretvezo? Saj vendar ne morem reči kar tebi nič meni nič: 'Gospod doktor, ljubim vas' . . ."

"To lahko rečeš kvečjemu med pogovorom, posvetuj se z njim o kakšni pravni zadevi."

Agnes in Irma sta pomislili. "Nič kaj takega mi ne pride na pamet," je rekla Irma.

"Če nimaš nobene pravne za-

deve, si jo moraš pač ustvariti. Nekoga boš pač tožila," je menila Irma.

"Koga neki?"

"Mene na primer. To malo prijateljsko uslugo ti rada naredim. Lahko me tožiš, da sem ti pokvarila večerno toaleta, ki si jo naročila pri meni."

Irma se je bila pripravljena žrtvovati.

"Nič ne rečem, če mi je ne bi bila tako imenitno sešla."

"Saj mi ne bi nihče verjel!"

"Čakaj, nečesa drugega sem se spomnila . . . Ti si arhitektka za stanovanjsko opremo in si mi, recimo urečila salon. Bom pa jaz tebe tožila, da si prekoračila dogovorjeni proračun."

"Sijajno", je vzkliknila Agnes. "To sem tudi zares zagrešila."

"Razen tega si v toliko na boljšem, da si obtoženka ti. To ustvari videz, kakor da se ti je krivica zgodila. Takšne reči ne zgreše učinka pri moških, če gre za ljubko damo. Stroške nosiš seveda ti."

"Kajpak," je rekla Agnes. "Torej pojdem k doktorju Moellerju. V zadevi Irma Solsova proti Agnesi Weidтови."

"Ali si že bila pri doktorju Moellerju? Si me že ocrnila pri njem?" je vprašala Irma.

"Ne," je priznala Agnes.

"Sploh, Irma, ne upam si. Domislek je sicer dober, toda manjka mi poguma."

"Več kaj, velikodušna bom in ti bom pomagala," je dejala Irma. "Sama stopim k njemu in ga poprosim, naj te toži, in tako te bom pomagala seznaniti z njim."

Agnes je privoliła.

"No, ali si že bila pri doktorju Moellerju? Je poizvedovala Agnes. 'Zakaj pa še tako dolgo nič ne govoriš o njem?'"

"Strahovito dela sem imela," se je izgovarjala Irma.

"Zato seveda tudi nisi utegnila stopiti k odvetniku?"

"Pač," je odvrnila Irma, "to sem le utegnila."

Obe sta obmolknili. Nazadnje je Irma povzela:

"Mislim, Agnes, da bi bilo boljše, če si odvetnika izbiješ iz glave."

Agnes je prijateljico začudeno pogledala.

"Zakaj? Ali se ti mar zdi, da ni spodoben človek?"

"O, to že. Le zdi se mi, da ti nisi njegov tip."

Agnes jo je zmedeno pogledala.

"Po čem to sodiš?"

"Kaj vem . . . Zdi se mi."

Agnes je silila v prijateljico z vprašanji.

"Ali več kaj določnega? Prosim te, povej mi. Vedeti moram."

"Da," je priznala Irma, "bojim se, da ni več prost."

"Takrat ko sem ga videla, še ni imel poročnega prstana."

"Od takrat so minuli že trije tedni. Boljše je, da ti povem. Medtem se je zaročil."

"Ne, kaj takega! . . . To se je zgodilo najbrže šele zadnje dni," je ugibala Agnes.

"Da," je potrdila Irma.

"Katera neki bi to mogla biti?" je vdanu vprašala Agnes.

"Ti je menda ne poznaš?"

"Pač," je menila Irma. "Jas sama sem. Včeraj sva se zaročila."

deve, si jo moraš pač ustvariti. Nekoga boš pač tožila," je menila Irma.

"Koga neki?"

"Mene na primer. To malo prijateljsko uslugo ti rada naredim. Lahko me tožiš, da sem ti pokvarila večerno toaleta, ki si jo naročila pri meni."

Irma se je bila pripravljena žrtvovati.

"Nič ne rečem, če mi je ne bi bila tako imenitno sešla."

"Saj mi ne bi nihče verjel!"

"Čakaj, nečesa drugega sem se spomnila . . . Ti si arhitektka za stanovanjsko opremo in si mi, recimo urečila salon. Bom pa jaz tebe tožila, da si prekoračila dogovorjeni proračun."

"Sijajno", je vzkliknila Agnes. "To sem tudi zares zagrešila."

"Razen tega si v toliko na boljšem, da si obtoženka ti. To ustvari videz, kakor da se ti je krivica zgodila. Takšne reči ne zgreše učinka pri moških, če gre za ljubko damo. Stroške nosiš seveda ti."

"Kajpak," je rekla Agnes. "Torej pojdem k doktorju Moellerju. V zadevi Irma Solsova proti Agnesi Weidтови."

"Ali si že bila pri doktorju Moellerju? Si me že ocrnila pri njem?" je vprašala Irma.

"Ne," je priznala Agnes.

"Sploh, Irma, ne upam si. Domislek je sicer dober, toda manjka mi poguma."

"Več kaj, velikodušna bom in ti bom pomagala," je dejala Irma. "Sama stopim k njemu in ga poprosim, naj te toži, in tako te bom pomagala seznaniti z njim."

Agnes je privoliła.

"No, ali si že bila pri doktorju Moellerju? Je poizvedovala Agnes. 'Zakaj pa še tako dolgo nič ne govoriš o njem?'"

"Strahovito dela sem imela," se je izgovarjala Irma.

"Zato seveda tudi nisi utegnila stopiti k odvetniku?"

"Pač," je odvrnila Irma, "to sem le utegnila."

Obe sta obmolknili. Nazadnje je Irma povzela:

"Mislim, Agnes, da bi bilo boljše, če si odvetnika izbiješ iz glave."

Agnes je prijateljico začudeno pogledala.

"Zakaj? Ali se ti mar zdi, da ni spodoben človek?"

"O, to že. Le zdi se mi, da ti nisi njegov tip."

Agnes jo je zmedeno pogledala.

"Po čem to sodiš?"

"Kaj vem . . . Zdi se mi."

Agnes je silila v prijateljico z vprašanji.

"Ali več kaj določnega? Prosim te, povej mi. Vedeti moram."

"Da," je priznala Irma, "bojim se, da ni več prost."

"Takrat ko sem ga videla, še ni imel poročnega prstana."

"Od takrat so minuli že trije tedni. Boljše je, da ti povem. Medtem se je zaročil."

"Ne, kaj takega! . . . To se je zgodilo najbrže šele zadnje dni," je ugibala Agnes.

"Da," je potrdila Irma.

"Katera neki bi to mogla biti?" je vdanu vprašala Agnes.

"Ti je menda ne poznaš?"

"Pač," je menila Irma. "Jas sama sem. Včeraj sva se zaročila."

NAROCITE SI DNEVNIK PROSVETO

Po sklepu 11. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveta in prijetej eden, dva, tri, štiri ali pet članov in ene družine in eni naročnik. List Prosveta stane za vse enake, za štiri ali pet članov 50.00 za eno letno naročnino. Ker pa štiri le plačajo pri naročnem 50.00 za tednik, se jim to plačilo k naročnin. Torej sedaj ni vreden, rač. da je list predrag za štiri S.N.P.J. List Prosveta je vsako leto izdan in gotovo je v vsaki družini nekdo, ki bi rad čital list vsak dan. Cena lista Prosveta je:

Za Zdrav. državo in Kanado 50.00	Za Ciceo in Chicago je . . . 97.50
1 tednik in 4.50	1 tednik in 5.50
3 tednika in 2.00	3 tednika in 5.10
3 tednika in 2.40	3 tednika in 2.90
4 tednika in 1.50	4 tednika in 2.70
5 tednikov in . . . . . ni	5 tednikov in 1.50
Za Evropo je 90.00	

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vrsto denarja ali Money Order v pismu in si naročite Prosveto, list, ki je vaša lastnina.

Pojasnilo:—Vselej kakor hitro kateri teh članov preneha biti član S.N.P.J., ali če se preseli proč od družine in bo sahalval samo svoj list tednik, bode moral tisti član in dotična družina, ki je tako skupno naročena na dnevnik Prosveto, to takoj naznaniti upravništvu lista, in obenem doplačati dotične vrste listu Prosveta. Ako tega ne storo, tedaj mora upravništvo snižati datum za to vrsto naročnika.

PROSVETA, S.N.P.J., 2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Priloženo pošljim naročnino za list Prosveto vrste . . . . .

1) Ime . . . . . Čl. družstva št. . . . .

Naslov . . . . .

Ustavite tednik in ga pripilite k moji naročnini od sledočih članov moje družine:

2) . . . . . Čl. družstva št. . . . .

3) . . . . . Čl. družstva št. . . . .

4) . . . . . Čl. družstva št. . . . .

5) . . . . . Čl. družstva št. . . . .

Mesto . . . . . Država . . . . .

Nov naročnik . . . . . Star naročnik . . . . .

TISKARNA S.N.P.J.

SPREJEMA VSA

v tiskarsko obrt spadajoča dela

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, časnike, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvaškem, slovaškem, češkem, nemškem, angleškem jeziku in drugih

VOĐSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO S.N.P.J., DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne. Cene zmerno, unjsko delo prve vrste

Pišite po informacije na naslov:

S.N.P.J. PRINTERY

2657-59 SO. LAWNDALE AVENUE

Telefon Rockwell 4904

CHICAGO, ILL.

Tam se dobe na kolje tudi vse ustrezne pojasnila

Arkadij Buhov: Doba in slog

Slog se izpreminja obenem s ljudmi. Izmed vseh šestih igralcev, ki so se gnetli v sobi režiserja Jemzina samo Zenja Mintusov doslej ni priznaval te očitne resnice. Jezil se je ne samo na sedanjo dobo, marveč tudi na režiserja, ki ni imel dovolj cigaret in dovolj piva.

"Nikakor ne, samo pogledajte", se je razburjal zroč na ogroke v pepelniku, "ali je to kak jezik? Kaj? To, kar pišejo naši pisatelji, naši pesniki, temu pravite jezik? Kje je, povejte mi, naš resnični, dobri, stari, mogočni ruski jezik? Kje?"

Igralec Pleontov, ki je dolejal molče anažil svojo pipo, je pihnil v to neposlušno pripravo razkošja in dejal:

"Ti si bedak, Zenja. Ali si že kdaj poskusil govoriti s današnjimi ljudmi in jeziku kake druge zgodovinske dobe?"

"Nu, pa kaj?" je odvrnil Zenja in vzel iz pepelnika lep nedokajen ogorek.

"Ti si človek malo razvitega razuma", je dejal Pleontov. "Tebi je potrebniji primer nego

razlogi uma. Če hočeš, ti razložim pokažem, kaj se pravi govoriti danes v jeziku, ki je bil v rabi nekoč."

"Le pokaži", je Mintusov ponosno sprejel izziv.

"Rad, je to tvoj sweater?"

"Ta, ki ga imam na sebi?"

"Ravno ta. Stavi ga proti moji namizni svetilki in dokazal ti bom, da razumeš o slogu toliko kakor izvošček konj o sesalcu prahu. Dobro? Pojdiva."

Ko sta Pleontov in Mintusov stopila v voz cestne železnice, je Zenja potegnili iz žepa drobiš in ga dal sprevodniku: "Je to sedemnajstka? Dve do konca". Pleontov ga je brč prijel za roko in mu vzel denar. "Človek boji!", mu je užaljeno pohepetal. "Jaz te ne poznam . . . Govorila s sprevodnikom sedemnajstke tako suho in stvarno, v fakem brezizraznem današnjem jeziku . . . Kje je tvoj stari, izraziti, polni jezik naše drage matučke Moskve, oni jezik dobrih molojcev in lepih devojk, ki . . ."

"Čakaj, kaj hočeš napraviti?" ga je pogledal Mintusov.

"Nič, nič", je kar tako odgovoril Pleontov, se poklonil začudenemu sprevodniku do pasu in

začel mehko in z zanosom: "Ah, — jasno sončce, vzemi, sokole, v svoje silne in krepke roke, naš denar in odtrgaj nama slehernemu po en listek, klanjava se

Člani Zveze odjemalcev v New Yorku razpravljajo o umetnih, ki bi ustvarili navijanje cen